

PRÓDIER ISTVÁN*

A Magyar Vegyészeti Múzeum ipartörténeti dokumentációs gyűjteménye

A „Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből” 1993-as évfolyamában ismertettük a múzeum létesítését és fejlődését, bemutattuk tárgyi gyűjteményünk analitikai kémiai eszközeit és beszámoltunk a dokumentációs gyűjtemény gyarapodásáról.

Előadásom az utóbbi gyűjteménnyel foglalkozik és a négy évvel ezelőtti beszámoló folytatásának tekinthető. A gyűjtemény jellemzői közül annak összetételét, nagyságát, elhelyezését, feldolgozottságát ismertetem és áttekintem a tematikus gyűjteményeket.

A DOKUMENTÁCIÓS GYŰJTEMÉNY ÖSSZETÉTELE ÉS NAGYSÁGA

1. Általános technika- és tudománytörténeti dokumentáció

Legterjedelmesebb gyűjteményünk. Anyaga üzemektől, vállalatoktól, oktatási és kutatóintézetektől, magánszemélyektől származik. Az iratképző szervektől a törvényi előírásoknak megfelelően kerültek a dokumentumok a múzeum gyűjteményébe. Ez 1996. december 31-én 37 233 db-ból állt. Gyarapodását 1983-tól az 1. táblázat szemlélteti.

2. Különlenyomat gyűjtemény

Legnagyobb része az Országos Széchényi Könyvtár Fölőpéldány Központjából származik. 1986-ig az általános technika- és tudománytörténeti dokumentációhoz soroltuk, ekkor a könyvtárhoz csatoltuk és nyilvántartására a könyvtári rendszert alkalmazzuk (2780 db-ból áll).

3. Disszertációk gyűjteménye

A disszertációk mellett a gyűjtemény a tudományos értekezések téziseit is tartalmazza. 1996. december 31-én 339 db-ból állt.

4. Műszaki rajzok, metszetek

A gyűjtemény az 1980-as évek eleje óta létezik. Bővítésénél a későbbi kutathatási szempontokra kellett tekintettel lenni, hiszen pl. egy tervdokumentációnál a szöveges részt a rajzokkal együtt tanulmányozhatjuk. Mennyisége: 100 db.

* Magyar Vegyészeti Múzeum, 8100 Várpalota, Thury-vár, Pf. 39.

5. Levelezőlap, bélyeg, címkegyűjtemény

A külön gyűjteményt a vegyészettel, vegyiparral kapcsolható postai levelezőlapok, bélyegek, klf. címkék vagy jegyek alkotják. (130 db)

6. Hangarchívum

Az anyagot az általános technika- és tudománytörténeti dokumentációval együtt tartjuk nyilván, elkülönítése folyamatban van. Rádiófelvételek, előadások, visszaemlékezések alkotják a gyűjteményt.

7. Üzem- és gyártörténetek

Jelentős különgyűjteménye a múzeumnak. Az 1950-es évek végén *Szekér Gyula* mint akkori nehézipari miniszterhelyettes azt a megbízást adta a vegyipari vállalatoknak, hogy írják meg történetüket. Ezek az összeállítások elkészültek és az 1960-as évek elején szerveződő Magyar Vegyészeti Múzeumba kerülve, egyik alapját képezték a múzeum dokumentációs gyűjteményének.

A GYŰJTEMÉNY ELHELYEZÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA

A gyűjtemény elhelyezéséről már 1993-ban azt mondtuk, hogy gyarapodása során „a rendelkezésre álló teret betöltötte, újabb tárolóhelyek kialakítására van szükség”. Ez a zsúfoltság az elmúlt években csak fokozódott, csökkentésére most nyílik lehetőség, saját forrásból és a Nemzeti Kulturális Alaptól az idén erre a célra fordítható támogatásból.

Az anyag feldolgozottsága változó. A levéltári feldolgozottságnál átlagosan részletesebb. Ez elsősorban abból adódik, hogy kiállításaink elkészítésénél az adott témához kapcsolódó ipartörténeti dokumentációs anyagot is fel kell használnunk.

Az átlagtól eltérően azonban vannak teljesen feldolgozatlan anyagok is, így például az 1996-ban felszámolt Nehézvegyipari Kutatóintézet és a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet dokumentumai. Ezekhez a Veszprém Megyei Levéltár munkatársainak elvonulása után jutottunk, s azokat teljesen rendezetlen állapotban találtuk.

Változatlanul fennáll azonban az a veszély, hogy a vegyipari vállalatok átalakulásával növekszik a gyűjtési körünkbe tartozó, selejtezésre kerülő iratmennyiség, amelyet követni nem tudunk.

Rendezésre várnak az egykori Gyógyszeripari Egyesülésből származó dokumentumok is.

Alaposabban dolgoztunk fel több tematikus gyűjteményt, amelyek neves személyiségekhez kapcsolódnak. Befejezésül a tematikus gyűjteményeket ismertetem.

TEMATIKUS GYŰJTEMÉNYEK

Kiemelkedő személyek és néhány nagyobb vállalat, intézmény anyagának elkülönítésével jöttek létre. Így:

Bittera Gyula életműve,

Csűrös Zoltán életműve,

Freund Mihály életműve,

Gloetzer József életműve,

Ilosvay Lajos életműve,

Földi Zoltán életműve,

Helzler László életműve,

Kabay János és *Kelp Ilona* életműve,

László Antal életműve,

Móry Béla életműve,

Retezár Árpád életműve,

Szathmáry László életműve.

A vállalatok, intézetek közül:

Budalakk,
 ICN Alkaloida Rt.,
 Műanyagipari Kutató Intézet,
 Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság,
 Nitrogénművek Rt.,
 Peremartoni Vegyipari Vállalat.

Befejezésül említem az ez évben megrendezett kiállításainkat. Szeptember 16-án *Náray-Szabó István* életművét mutattuk be, az ő dokumentumait elkülönítve kezeljük. *Kelp Ilona* életművét bemutató kiállításunkat október 1-jén nyitottuk meg és anyagáról majd egyik következő előadónk fog beszámolni.

1. táblázat

ÁLTALÁNOS TECHNIKA- ÉS TUDOMÁNYTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓ

1983	23263
1984	24552
1985	25261
1986	25905
1987	29360
1988	31411
1989	31914
1990	32740
1991	33913
1992	34540
1993	35049
1994	35551
1995	36618
1996	37233